

Dit factsheet is een uitgave van het NIVEL. De gegevens mogen met bronvermelding (**Mensen met een chronische ziekte of beperking hebben voor hun ondersteuning bijna altijd te maken met meerdere wettelijke regelingen**, D.L. Jansen & M. Cardol, NIVEL 2010) worden gebruikt. U vindt dit factsheet en andere NIVEL-publicaties in PDF-format op

www.nivel.nl

Subsidiënt: Ministerie van VWS

Mensen met een chronische ziekte of beperking hebben voor hun ondersteuning bijna altijd te maken met meerdere wettelijke regelingen

Factsheet Nationaal Panel Chronisch zieken en Gehandicapten, februari 2010

Samengevat

In dit onderzoek werd nagegaan in hoeverre mensen met een chronische ziekte en/of lichamelijke beperking gebruik maken van ondersteunende voorzieningen en om welke vorm(en) van ondersteuning het gaat. Daarbij werd gekeken hoe het gebruik van voorzieningen verandert met de leeftijd. Het onderzoek is gebaseerd op gegevens van het Nationaal Panel Chronisch zieken en Gehandicapten waaraan zelfstandig wonende mensen vanaf 15 jaar met een chronische ziekte en/of lichamelijke beperking deelnemen.

Ongeveer 80% van de mensen met een chronische ziekte en/of beperking maakt gebruik van één of meer vormen van ondersteuning. Informele ondersteuning door familie, vrienden of bekenden is een veel voorkomende vorm van ondersteuning. Dit wordt vaak gecombineerd met hulpmiddelen of professionele ondersteuning van bijvoorbeeld de thuiszorg. De meeste ondersteuning ontvangen mensen bij het wonen en huishouden, persoonlijke verzorging en vervoer. Vaak hebben mensen ondersteuning voor meerdere activiteiten: 51% heeft ondersteuning bij zowel wonen als de persoonlijke verzorging, 58% heeft ondersteuning bij het wonen én vervoer (zoals een rolstoel), en 43% heeft ondersteuning op alle drie de terreinen. Degenen die ondersteuning hebben op meerdere gebieden hebben bijna altijd te maken met minimaal twee regelingen, vaak de Wmo en de AWBZ. Naarmate mensen ouder worden maken zij meer gebruik van professionele hulp en collectieve vervoersvoorzieningen, maar de hoeveelheid informele ondersteuning uit het eigen netwerk blijft min of meer gelijk.

Ondersteuning in soorten en wetten

Zonder ondersteuning kunnen veel mensen met een chronische ziekte of lichamelijke beperking niet meedoen in de samenleving. Ondersteuning is er in soorten en maten, variërend van een hulpmiddel of aanpassing (zoals een rolstoel of woningaanpassing), professionele ondersteuning (bijvoorbeeld hulp bij het huishouden of de persoonlijke verzorging), tot informele ondersteuning van bekenden uit eigen kring (bijvoorbeeld burens die zware boodschappen halen). De verstrekking van voorzieningen wordt momenteel vanuit verschillende wetten geregeld, waaronder de Wmo (Wet maatschappelijke ondersteuning), AWBZ (Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten), en de Zvw (Zorgverzekeringswet, regeling hulpmiddelen). Iemand die van meerdere vormen van ondersteuning gebruik maakt heeft vaak te maken met meerdere regelingen. Bijvoorbeeld, iemand die een rolstoel gebruikt om zich te verplaatsen, ondersteuning nodig heeft bij de persoonlijke verzorging, en met een aangepaste auto naar het werk gaat, heeft te maken met de Wmo (rolstoel), de AWBZ (hulp bij de persoonlijke verzorging) en de WIA (aangepaste auto voor werk).

In deze factsheet wordt beschreven in welke mate mensen met een chronische ziekte en/of lichamelijke beperking gebruik maken van ondersteunende voorzieningen voor één of meer activiteiten, en in hoeverre de ondersteuning verandert met de leeftijd. Dit geeft zicht op de verschillende regelingen waarvan mensen met een chronische ziekte en/of beperking gebruik maken gedurende verschillende fasen van hun leven.

Vooral ondersteuning op gebied van wonen, persoonlijke verzorging en vervoer, en vaak in combinatie

Wanneer we ook informele ondersteuning meetellen dan heeft 64% van de mensen met een chronische ziekte en/of lichamelijke beperking ondersteuning op het gebied van wonen en het huishouden, bijvoorbeeld een woningaanpassing of hulp bij de was. Ruim de helft (54%) wordt geholpen bij hun persoonlijke verzorging, zoals wassen en aankleden. Ook op het gebied van vervoer wordt veel ondersteuning gebruikt (60%), men heeft bijvoorbeeld een rolstoel of maakt gebruik van een taxibusje. Negenendertig procent van de mensen met een chronische ziekte en/of beperking ontvangt ondersteuning bij hun sociale participatie, zoals het bezoeken van vrienden en vrije tijdsactiviteiten. Een kleiner deel van de mensen krijgt ondersteuning bij hun betaalde of onbetaalde werk (resp. 21% en 12%).

Ondersteuning bij wonen, persoonlijke verzorging en vervoer komt vaak in combinatie voor: van de mensen die ondersteunende voorzieningen gebruiken heeft 51% ondersteuning bij het wonen en de persoonlijke verzorging, 58% heeft ondersteuning bij het wonen en bij vervoer, en 43% heeft ondersteuning op alle drie de terreinen. Degenen die naast ondersteuning bij de persoonlijke verzorging of verpleging ook op een ander gebied ondersteuning krijgen, hebben sowieso te maken met twee regelingen, in ieder geval de AWBZ en meestal de Wmo.

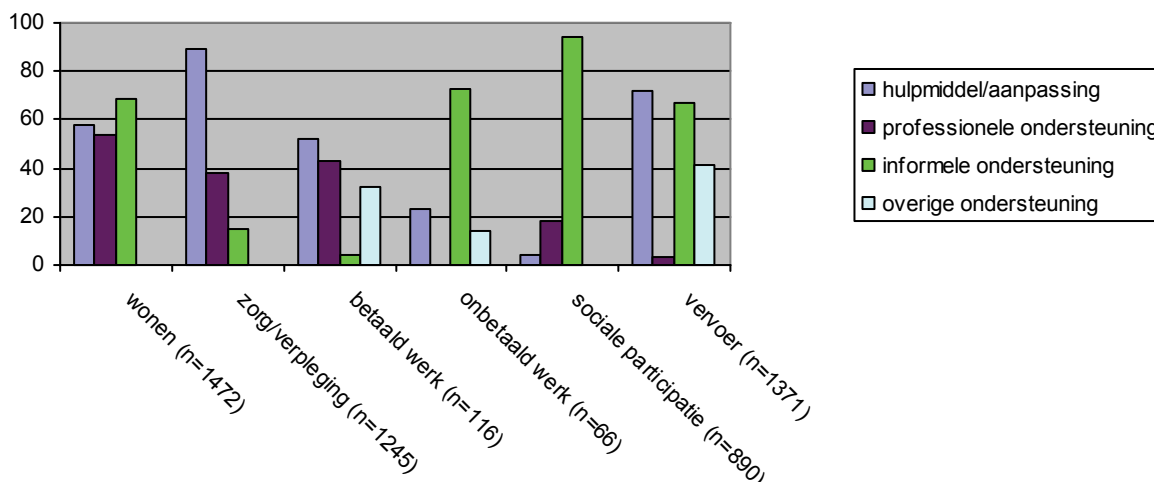
Ondersteuning vaak zowel informeel als professioneel

De ondersteuning op het gebied van sociale contacten en onbetaald werk is vooral informeel: familie en vrienden springen bij (figuur 1). Dit geldt ook, hoewel in mindere mate, voor de ondersteuning bij het wonen. Ondersteuning bij het wonen bestaat daarnaast ook uit hulpmiddelen en aanpassingen, zoals een traplift, en professionele hulp, bijvoorbeeld hulp bij het huishouden. Voor hulp bij vervoer gebruikt men ongeveer evenveel ondersteuning van vrienden en kennissen als ondersteuning door hulpmiddelen, zoals een rolstoel of scootmobiel. Daarnaast wordt bij het vervoer ook een beroep gedaan op andere ondersteuning zoals collectieve vervoersvoorzieningen zoals de Wmo-deeltaxi of Valys-vervoer.

Ondersteuning bij de persoonlijke verzorging of verpleging bestaat vooral uit hulpmiddelen zoals een douchestoel (89%) en in mindere mate uit professionele ondersteuning van bijvoorbeeld de wijkverpleegkundige (38%). Vijftien procent van de ondersteuning bij de persoonlijke verzorging is informeel van aard.

Van degenen die ondersteund worden bij hun werk, gebruikt 52% een hulpmiddel of aanpassing op hun werk en heeft 43% professionele ondersteuning, bijvoorbeeld van een arbeidsdeskundige (figuur 1).

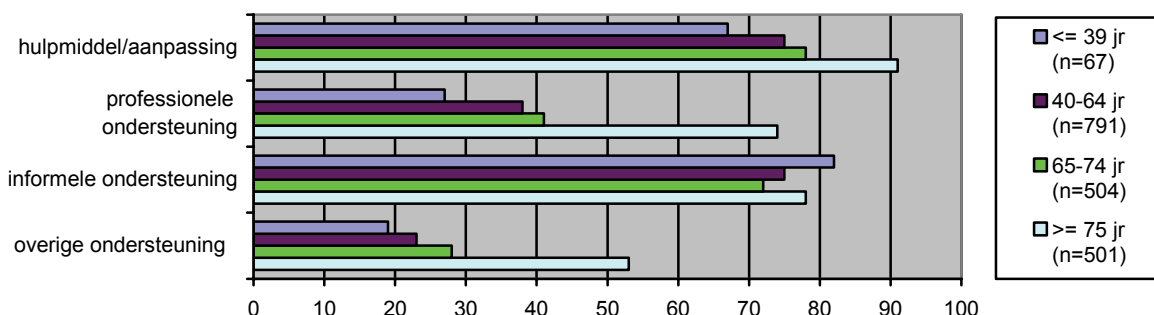
Figuur 1: Percentage mensen met een chronische ziekte en/of lichamelijke beperking dat gebruik maakt van ondersteuning binnen domeinen, naar type ondersteuning

Ruim 60% van de 15-39-jarigen maakt gebruik van ondersteunende voorzieningen

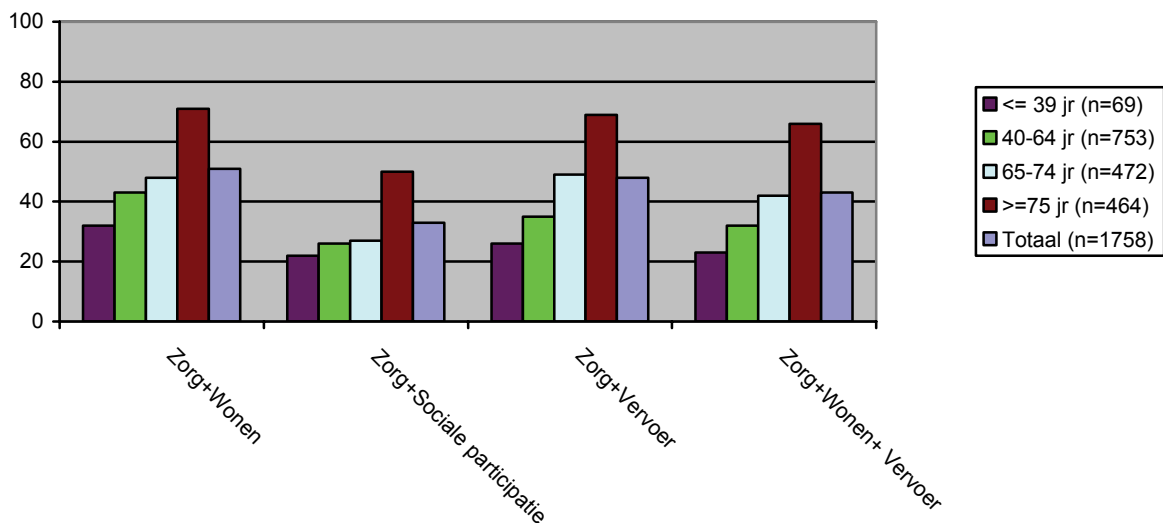
Niet verrassend is dat ouderen met een chronische ziekte en/of lichamelijke beperking meer gebruik maken van ondersteunende voorzieningen dan jongeren. Toch heeft 62% van de 15-39 jarigen ook een of meerdere ondersteunende voorzieningen (inclusief informele ondersteuning), terwijl dit 77% van de 40-64-jarigen betreft, 81% van de 65-74-jarigen en 93% van de mensen boven de 75 jaar. Boven de 75 jaar schiet het aantal mensen met overige ondersteuning, zoals een collectieve vervoersvoorziening, en professionele ondersteuning omhoog. Zo heeft 74% van de 75-plussers met ondersteuning professionele hulp, bijvoorbeeld voor het huishouden of de persoonlijke verzorging, en 41% van de 65-74-jarigen (figuur 2). Ook gebruiken meer mensen van boven de 75 jaar een hulpmiddel of aanpassing. Opvallend is dat het percentage mensen dat zegt gebruik te maken van informele ondersteuning niet duidelijk toe- of afneemt met de leeftijd. Voor alle genoemde levensdomeinen geldt dat 75-plussers ongeveer evenveel informele zorg en ondersteuning ontvangen als 75-minners.

Figuur 2: Percentage mensen met een chronische ziekte en/of lichamelijke beperking met ondersteuning dat gebruik maakt van verschillende ondersteuningsvormen naar leeftijd

Naarmate men ouder wordt heeft men wel vaker ondersteuning op meerdere gebieden (figuur 3), en is de kans dus groter dat men van meer wettelijke regelingen gebruik moet maken. Vooral na het 75ste levensjaar stijgt het aantal mensen dat ondersteuning nodig heeft op meerdere gebieden.

Figuur 3: Percentage mensen met een chronische ziekte en/of lichamelijke beperking met ondersteuning (incl. informele ondersteuning) dat gebruik maakt van ondersteuning bij zorg in combinatie met andere domeinen, totaal en naar leeftijd

Conclusie

Mensen met een chronische ziekte en/of lichamelijke beperking maken gebruik van verschillende soorten ondersteuning: van vrienden en familie, hulpmiddelen en professionele ondersteuning. Zij worden vooral ondersteund bij het wonen en huishouden, hun persoonlijke verzorging en bij het vervoer. Al op jongere leeftijd heeft 62% ondersteuning op één of meer gebieden. Zowel de ondersteuning als het aantal gebieden waarvoor men ondersteuning heeft neemt toe met de leeftijd. Degenen die voor meerdere levensterreinen ondersteuning ontvangen, hebben bijna altijd te maken met meerdere wettelijke regelingen. Zeker als een van deze domeinen persoonlijke verzorging of verpleging betreft (AWBZ), en/of betaald werk (WIA).

Opvallend is dat ouderen en jongeren ongeveer evenveel gebruik maken van informele ondersteuning door vrienden en bekenden. Voor ondersteuning doen mensen dus gedurende alle levensfasen een beroep op hun eigen netwerk; op jonge leeftijd zullen dit met name de ouders zijn, op latere leeftijd bijvoorbeeld een partner of kinderen en vrienden. Wel gaan mensen naarmate ze ouder worden tevens meer gebruik maken van andere vormen van ondersteuning, zoals professionele ondersteuning.

Methodologische verantwoording

Het *Nationaal Panel Chronisch zieken en Gehandicapten* (NPCG) is een landelijk panel bestaande uit ongeveer 3800 mensen met chronische ziekten en/of lichamelijke beperkingen. De panelleden van het NPCG zijn 15 jaar of ouder, wonen niet in een instelling, beheersen de Nederlandse taal voldoende om vragenlijsten in te vullen, en

zijn niet terminaal ziek. Drie keer per jaar worden met behulp van vragenlijsten gegevens verzameld over hun zorg- en leefsituatie, zoals ervaren door de mensen zelf. Voor dit onderzoek gebruikten we gegevens van 2300 panelleden die in 2008 drie vragenlijsten invulden. Het onderzoek is uitgevoerd door de vragen over ondersteuning in 2008 uit de drie vragenlijsten aan elkaar te koppelen. Deze vragen werden gebruikt als indicatoren voor het gebruik van een bepaald type ondersteuning binnen een bepaald domein. Wanneer door de respondent in een van de vragenlijsten werd aangegeven dat er gebruik werd gemaakt van de betreffende voorziening dan werd dit meegeteld. Ondersteuning in natura en in de vorm van een persoonsgebonden budget zijn bij elkaar opgeteld. De resultaten zeggen niets over het aantal uren dat men ondersteuning ontvangt, alleen over of men ondersteuning ontvangt. Alle analyses zijn gewogen naar het aantal mensen met een chronische ziekte of lichamelijke beperking in de Nederlandse bevolking, tenzij anders aangegeven in de bijlage.